
Przyjęcie i odrzucenie spadku w imieniu małoletniego

Data publikacji: 23.09.2021 19:27

Większości z nas nabycie spadku kojarzy się z dziedziczeniem sporego majątku. Niestety, nie zawsze tak jest, do spadku wchodzi bowiem nie tylko aktywa, ale również pasywa, a więc długi spadkodawcy. Zgodnie z art. 922 § 1 Kodeksu cywilnego spadek stanowi ogół praw majątkowych zmarłego o charakterze cywilnoprawnym. Co do zasady spadkobierca wstępuje w sytuację prawną zmarłego, staje się więc dłużnikiem osobistym lub rzeczowym z danego tytułu.

□

Spadkobierca może bądź przyjąć spadek bez ograniczenia odpowiedzialności za długi (przyjęcie proste), bądź przyjąć spadek z ograniczeniem tej odpowiedzialności (przyjęcie z dobrodziejstwem inwentarza), bądź też spadek odrzucić.

Proste przyjęcie spadku oznacza, iż spadkobierca odpowiada za wszystkie długi pozostawione przed spadkodawcą bez względu na ich wartość i wartość spadku. Przyjęcie spadku z dobrodziejstwem inwentarza ogranicza odpowiedzialność spadkobiercy za długi spadkodawcy tylko do wartości otrzymanego spadku. Wartość spadku ustalana jest na podstawie spisu inwentarza albo wykazu inwentarza.

Co niezwykle istotne oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania. Dla spadkobiercy ustawowego będzie to z zasady data, w której dowiedział się o śmierci spadkodawcy, o ile w tej dacie wiedział o łączącym go ze zmarłym pokrewieństwie uzasadniającym powołanie do dziedziczenia w pierwszej kolejności. Jeżeli zaś chodzi o spadkobiercę ustawowego powołanego w dalszej kolejności, to bieg terminu rozpocznie się od dnia, w którym dowiedział się on, że wyprzedzający go spadkobierca utracił tytuł powołania do dziedziczenia, na przykład spadek odrzucił lub został uznany za niegodnego dziedziczenia. Brak oświadczenia spadkobiercy w terminie sześciomiesięcznym jest jednoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza.

Najprostszym sposobem na uchronienie się od odpowiedzialności za długi spadkowe jest złożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku. Nie każdy jest jednak świadomy, że odrzucenie spadku w imieniu własnym powoduje, że udział spadkowy, który by przypadł spadkobiercy, przypada jego dzieciom w częściach równych. W takim przypadku dzieci spadkobiercy dziedziczą bezpośrednio po spadkodawcy.

W przypadku **osoby nieposiadającej pełnej zdolności do czynności prawnych, a więc osoby niepełnoletniej**, sześciomiesięczny termin na złożenie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku biegnie od dnia, w którym o tytule powołania takiej osoby do dziedziczenia dowiedział się jej przedstawiciel ustawowy – w większości przypadków będzie to dzień w którym o dziedziczeniu dziecka dowiedział się jej ojciec lub matka.

Należy zaznaczyć, że złożenie przez przedstawiciela ustawowego oświadczenia o przyjęciu spadku wprost lub odrzuceniu spadku wymaga uzyskania zgody sądu opiekuńczego, bowiem w myśl art. 101 § 3 k.r.o. rodzice sprawujący zarząd majątkiem dziecka nie mogą bez zezwolenia sądu opiekuńczego dokonywać czynności, które przekraczają zakres zwykłego zarządu ani wyrażać zgody na dokonywanie takich czynności przez dziecko. Powyższy pogląd potwierdziła uchwała Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2018 r., ([III CZP 102/17](#)), podjęta przez siedmiu sędziów, w której stwierdzono, że: „Złożenie przez rodziców w imieniu małoletniego dziecka oświadczenia o odrzuceniu spadku jest czynnością przekraczającą zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka”. Bez znaczenia jest przy tym przewyższanie pasywów nad aktywami lub też wchodzenie w skład spadku samych pasywów. Celem wprowadzonej regulacji jest ograniczenie możliwości działania przez rodziców na szkodę dziecka.

Postępowanie w przedmiocie udzielenia zezwolenia na dokonanie czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu przez rodziców dziecka albo wyrażenie przez rodziców zgody na dokonanie takiej czynności przez dziecko

unormowane jest w [art. 583](#) k.p.c. Zgodnie z tym przepisem zezwolenia na dokonanie przez rodziców czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka lub na wyrażenie przez rodziców zgody na dokonanie takiej czynności przez dziecko sąd opiekuńczy udziela na wniosek jednego z rodziców po wysłuchaniu drugiego. Wniosek złożony przez inną osobę niż rodzic podlega oddaleniu jako oczywiście bezzasadny z uwagi na brak uprawnienia wnioskodawcy. Postanowienie sądu opiekuńczego staje się skuteczne dopiero z chwilą uprawomocnienia się i nie może być zmienione ani uchylone, jeżeli na podstawie zezwolenia powstały skutki prawne względem osób trzecich.

Wniosek o udzielenie zezwolenia może być rzecz jasna złożony także przez oboje rodziców wspólnie. Jeżeli wniosek został złożony tylko przez jednego z rodziców, drugi jest uczestnikiem postępowania. Wniosek o udzielenie zezwolenia musi spełniać ogólne warunki formalne pisma procesowego, a ponadto wskazywać, jakiej czynności zamierzają dokonać rodzice oraz czy oboje wyrażają zgodę na jej dokonanie. Rozprawa w przedmiocie wniosku nie jest obowiązkowa, ale sąd może wyznaczyć posiedzenie celem wysłuchania rodzica dziecka, który nie zgadza się na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu dotyczącej majątku dziecka. Możliwe jest jednak także „wysłuchanie” takiego rodzica na piśmie. Sąd rozpoznaje sprawę w postępowaniu nieprocesowym. W sprawach tego rodzaju sąd powinien także wysłuchać dziecko w trybie [art. 576 § 2](#) k.p.c., jeśli jego rozwój umysłowy, stan zdrowia i stopień dojrzałości na to pozwalają.

Zezwolenie udzielone przez sąd opiekuńczy nie oznacza nakazu dokonania wskazanej czynności. Rodzice mają możliwość zrezygnować w każdym czasie z przeprowadzenia zaplanowanej czynności, powinni jednak powiadomić o takiej rezygnacji sąd opiekuńczy. Przyjmuje się bowiem w doktrynie, że jeśli w wyniku zezwolenia czynność została dokonana, sąd opiekuńczy powinien zbadać, czy rodzice postąpili zgodnie z treścią orzeczenia oraz czy spełnili wszystkie postawione tam wymagania. Udzielając zezwolenia na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu, sąd ocenia legalność i celowość tej czynności według stanu z dnia orzekania przez sąd opiekuńczy. Późniejsza zmiana okoliczności może co najwyżej stanowić podstawę do odstąpienia od dokonania czynności przez rodziców.

Należy podkreślić, że czynność prawna przekraczająca zakres zwykłego zarządu, dotycząca majątku dziecka, dokonana bez zezwolenia sądu opiekuńczego jest czynnością prawną bezwzględnie nieważną, gdyż jest sprzeczna z prawem.

Od chwili złożenia do sądu opiekuńczego przez przedstawiciela ustawowego małoletniego spadkobiercy wniosku o zezwolenie na złożenie w jego imieniu oświadczenia o odrzuceniu spadku sześciomiesięczny termin na złożenie oświadczenia o przyjęciu spadku lub odrzuceniu spadku nie biegnie. Po uprawomocnieniu się postanowienia o udzieleniu zezwolenia przedstawiciel ustawowy małoletniego powinien złożyć to oświadczenie bezzwłocznie, chyba że wskazany termin, uwzględniając czas trwania postępowania opiekuńczego, jeszcze nie upłynął; wtedy złożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku może nastąpić w dowolnej chwili, przed upływem sześciu miesięcy od dowiedzenia się przez przedstawiciela ustawowego o tytule powołania małoletniego.

Podsumowując:

- **Spadkobierca może:**
 1. **przyjąć spadek bez ograniczenia odpowiedzialności za długi (przyjęcie proste),**
 2. **przyjąć spadek z ograniczeniem tej odpowiedzialności (przyjęcie z dobrodziejstwem inwentarza)**
 3. **spadek odrzucić.**
- **Odrzucenie spadku przez spadkobiercę wyłącza go od dziedziczenia tak, jakby nie dożył otwarcia spadku, co w konsekwencji - powoduje, że udział spadkowy tego spadkobiercy przypada jego dzieciom w częściach równych.**
- **Odrzucenie spadku w imieniu małoletniego dziecka dokonane bez zezwolenia sądu opiekuńczego jest uważane za bezwzględnie nieważne**

Szczegółowe informacje dotyczące nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnej mediacji można uzyskać pod adresem: Starostwo Powiatowe w Cieszynie, Wydział Organizacyjny, ul. Bobrecka 29, 43-400 Cieszyn, tel. 33 47 77 239 bądź na stronach internetowych:

- powiat.cieszyn.pl/artukul/265/7599/pomoc-prawna
- powiat.cieszyn.pl/szybkieMenu/pomoc-prawna

- [facebook.com/nieodplatna.pomoc.prawna.w.powiecie.cieszynskim/](https://www.facebook.com/nieodplatna.pomoc.prawna.w.powiecie.cieszynskim/)

Kinga Hanusek-Bąk, Radca prawny